

למה לקנות בגדים או רהיטים במיטב כספכם, כשאפשר לשוטט בשוקי החלפות, לתרום ממרכולתכם ובתמורה - למצוא בדיוק את מה שמוצא חן בעיניכם? מאת נגה משל

עסקית בשבוע

נגה משל

תצלום: לימור אדרי

חילופי

כבר ארבע שנים שבכל שבת של סוף חודש קשה למצוא חנייה סמוך למשק 72 במושב נהלל. מכוניות רבות חונות משני צדי הדרך ואנשים יוצאים וחוזרים אליהן עם שקיות ענקיות המלאות בעיקר בבגדים. הסיבה לעומס התנועה בלב הכפר אפוף ניהוחות הרפת היא שוק ההחלפות שמתקיים ב"יש מאין", חווה חקלאית אקולוגית-חינוכית.

מייסדת השוק והמרכז האקולוגי היא מירב כרמי, שמפעילה אותו בעזרתם של חברי הקהילה שמתגוררים עמה בחווה. מה שהתחיל כיוזמה ספונטנית של החלפת בגדים ואביזרים בין מכרים נהפך להפנינג חודשי של תרבות צריכה אחרת, סוחף אליו מאות אנשים. אחרי שמחנים את הרכב, הולכים כמה צעדים בשביל בין המשקים ומגיעים ללב הפעילות. בתוך מבנה אקולוגי עשוי חבילות קש וטיח אדמה מונחים על משטחים ערימות של בגדים למבוגרים ולילדים, כלי בית, ספרים, מכשירי חשמל, אביזרים וכל מה שאפשר להעלות על הרעת. אנשים בני כל הגילים, מחתך אוכלוסייה מגוון, נוכרים בערימות ושולפים פרטי לבוש וחפצים שמושכים את עיניהם. בחוץ יושבת קבוצה של מתופפים ויש

נוברים בשוק בכפר מל"ל. לא רק בגדים

ביסטרו בכאילו

עשרניחובסקי 6 מבקש להיות ביסטרו, אבל תפריט הצהריים לא כל כך מצליח. טוב שיש עוגת גבינה מצוינת

כש"עשרניחובסקי 6" עברו אל מעבר לכביש הם שינו גם קונצפט. ממקום קטן של אוכל ביתי ששיגר משלוחים לכל העיר, נהפכה המסעדה לביסטרו מקומי. המקום אכן קטן ושכונתי, והמיקום ברחוב תל אביבי שקט אך מרכזי מוסיף לתחושת פסק הזמן בלב העניינים. התפריט, לפחות זה של הצהריים, משרד יותר מסעדת פועלים משוררת מאשר ביסטרו, אבל אם לא נצמדים להגדרות התוצאה חביבה. פתחנו את הארוחה בסלט ירקות - המנה הראשונה היחידה שמגיעה חינם בהזמנת עיקרית - ובמרק היום בתוספת 12 שקל, במקרה שלנו - מרק אפונה. הסלט הפשוט בתוספת טחינה נראה בדיוק כמו סלט הירקות שהיה מגיע בקופסאות פלסטיק במשלוחים של המקום בגלגולו הקודם, והעגבניות בו היו קצת מצ'וקמקות. רציתם ביסטרו? אפשר לקצוץ את הירקות דק יותר, להוסיף בצל, עשב תיבול מעניין או לפחות לשנות את ההגשה. צלחת גדולה יותר עם זילופי טחינה דקורטיבית כבר היתה משנה משהו ברושם. מרק האפונה היה סמיך ובעל טעם ביתי. היו בו גם שבבי גזר והוא לא היה טחון לחלוטין, מה שתרם למרקם משובח. נהנינו ממנו אבל מביסטרו היינו מצפים לטאץ' נוסף כמו תוספת בייקון או רצועות אווז מעושנות.

לעיקריות הזמנו צלי עוף מבושל בלימונים (44 שקל) עם אורז וירקות מאודים (כרוב, קישוא וגזר בסגנון מכובס) וקציצות דג בורי (65 שקל) ולא חיבבנו את העובדה שהן הוגשו לשולחן לפני שסיימנו את המנות הראשונות. הכרעיים היו טעימים ורכים, אך לא הצלחנו לאתר בהם טעם לימוני דומיננטי - בגזרת האוכל הביתי זה מספק, אך מעט יקר מדי. קציצות הדגים עם עשבי תיבול היו פיקנטיות ומוצלחות. הן הגיעו על מצע אורז עם פלחי דלעת, פלפל וגזר שבניגוד לתבשילים ביתיים שבהם הירקות מבושלים עד זרא היו נגיסים ו"ביסטרואיים" יותר בסגנונם.

פתאום, בזמן שניקו את הרצפה לידנו, נשבר בקבוק יין מארון היינות הסמוך. הריח היה משכר אבל הכתמים האדומים על הנעליים והגרביים שלנו - פחות. קורה. הציעו לנו קפה ועוגת גבינה (30 שקל) על השבון הבית ונענינו בשמחה, אף שהקינוחים האחרים ובהם עוגת לימון וטארט אגסים נשמעו מפתים לא פחות. מזל שעוגת הגבינה היתה לא פחות ממצוינת - אזורית, לחה וקרמית, עד שהתקשינו להאמין שהיא אפיה.

ביסטרו עשרניחובסקי 6 הוא מקום נעים שנרצה לשבת בו שוב, אבל כמו בחברות וארגוני הייטק, לפעמים הטייטל לא מוסר מידע ממש על מהות התפקיד עצמו.

השבון, בבקשה

ההצעה: החל ב-44 שקל לעיקרית עם תוספות, כולל מנה ראשונה של סלט ירקות. ראשונות נוספות בתוספת תשלום.
טוב לביזנס: מקום שכונתי בעיצוב מזמין שמתאים לארוחת צהריים לא רשמית.
בשולחנות הסמוכים: עובדי משרד האדריכלים ישר, עובדי הוצאת "מפה" ועובדים מחברות נסיעות מהסביבה.
יתרון יחסי: תפריט ביתי המוגש באווירה מעוצבת. תפריט הערב מתוחכם יותר.
מישהו מטפל בך: שירות אישי עם חיוך, שגורם לסועד להרגיש בבית.

עשרניחובסקי 6, עשרניחובסקי 5, תל אביב, טל': 03-6208729. עסקיות מוגשות בימים א' ו' בין 12:00 ל-17:30

שוקי החלפות ברחבי ישראל

ירושלים: שוק חופשי בחצר סרגיי, רחוב הלני המלכה 3. מתקיים ביום שישי האחרון בכל חודש.

נהלל: משק 72 חוות "יש מאין". מתקיים בשבת האחרונה בכל חודש.

www.yeshmeain.carmi.org.il

כפר מל"ל: השוק

מתקיים בשבת הראשונה בכל חודש, אך כרגע מחפש לו בית חדש.

יבנאל: שוק של טקסטיל בלבד, שהתקיים לראשונה במתנ"ס ביישוב ומתוכנן להתקיים פעם בחודש.

באר אורה: השוק

מתקיים ביום שלישי

האחרון בכל חודש,

ב-16:00-18:00. **פרדס**

חנהיכנור: השוק

הראשון יתקיים בחנוכה

ב-10:00-12:00

ב"סטודיו שיהר", דרך

הנדיב 102 - ואז ביום

שישי האחרון בכל חודש

שנתקל באחרונה בשווקים דומים בשכונות בירושלים כמו קרית יובל וגילה. כרמי מנהלל מספרת כי היא מקבלת מספר גדל והולך של פניות מאנשים שרוצים ליזום שוק במקום מגוריהם. "לרעתי כל קהילה זקוקה לשוק כזה. אקולוגיה אינה פריבילגיה אלא צורך קיומי משמעותי", היא אומרת. גילי גילת, שיוזמת מזה שנה וחצי שוק החלפות בכפר מל"ל עם אחותה וגיסה, איריס וגבי מורג, מכנה את כרמי "האמא הרחמנית".

"השוק נולד אחרי שביקרנו בנהלל. התלהבנו והחלטנו שצריך לקרב את זה למרכז", אומרת גילת ומספרת כי החבורה מפנה את תכולת בתייהם למען השוק עם עיסוק משני, שגלומה בו הנאה רבה.

ידש האחרון השוק בכפר מל"ל בוטל בגלל בעיית מקום וגילת ליה מיילים מאוכזבים רבים. כיום מחפשים עבורו בית חדש זקווה כי ניתן יהיה לקיימו שוב כבר בסוף דצמבר. גם ביבנאל התקיים החודש לראשונה שוק החלפות ביוזמת נעמה אברמזון - גם הוא התנהל על בסיס המודל שהגתה כרמי. "הגיעו לשוק בעיקר חברים ובוגרי נהלל", היא אומרת, "וכמויות עצומות של בגדים".

זבל הוא בעיני המתבונן

אם מעולם לא ביקרתם בשוק החלפות, כדאי שתדעו כי לא ובר בגרסה מורחבת לחנויות בגדים יד שנייה. בחנויות יד ייה - בייחוד אלה מהדור החדש - הבגדים מדיפים ניהוחות יסה, מסודרים לפי צבעים ומידות והמבחר כולל רק פריטים צב טוב. לעומתן, בשוק בנהלל, ובכלל בשוקי החלפות, לא ידים את הסחורה ולא מקפידים על תצוגה מפתה. הבלגן הוא ז מהבילוי.

שוק החלפות בנהלל. יוזמה ספונסרית שנהפכה להפינג חודשי

תצלום: טל גליק

זוגות

כדי למצוא מציאות צריך לנכוד בערמות, אבל הקהל מסתובב עם שקיות עמוסות. "אין פה הרבה זבל?", אני שואלת את כרמי, נוכח הערמות הגבוהות והפצצים כמו קומקומים חשמליים, מכשיר להכנת סודה ומסך מחשב שלא ברור אם עובדים. "זבל הוא בעיני המתבונן", היא עונה בחיוך ומציינת שבסיומו של כל יום שוק, הפצצים שנותרים הם בייחוד בגדים וספרים.

על האדמה יושבות אם ושתי בנותיה בנות 12 ו-13. הן מוציאות מהשקיות שלהן בגדים והפצצים שאספו ומתלבטות מה לקחת ומה להשאיר. מאז שגילו את השוק לפני כמה חודשים הן מגיעות אליו בקביעות. "אין לנו ארונות גדולים בבית אז אנחנו אוהבות להתחדש ואחרי חודש להחזיר ולקחת משהו אחר", אומרת האם יעל.

"אנחנו מביאות בגדים שקטנים עלינו והפצצים שאנחנו כבר לא רוצות", אומרת שי, אחת הבנות, "ולא מפריע לנו שזה משומש". בשוק האחרון, בנוסף להמון חולצות שמצאו ואימצו, הן איתרו מימיה דקורטיביות, ובפעמים קודמות הן חזרו עם מגפיים אינדיאניים ושפע בגדים. כיצד הן מחליטות מה לקחת הביתה מתוך שפע הסחורה? תחילה הן אוספות, אחר כך מיינות ולבסוף יוצאות לסיבוב נוסף בין הדוכנים כדי לבחון את הסחורה החדשה שהצטברה - ואז מתיישבות שוב, מיינות ומתלבטות.

איך ליזום שוק החלפות מוצלח?

פינת קפה: שוק לא שווה הרבה אם אין בו פינת קפה מגניבה וזולה (שכוללת מזרונים וכריות). העדיפו ספלים מכל מיני סוגים (במקום חד פעמיים) ואפשרות שטיפה עצמית עם שלט שמסביר על כך. **עמדת מיחזור:** מקמו נקודת מיחזור לניירות וספרים שאיבדו את צורתם, קרטונים, פלסטיק, ניילונים וסמרטוטים (בגדים קרועים או עם כתמים), שאותם ניתן לתת למוסכים באזור לשימוש חוזר. **חלוקת שקיות:** כדאי לשים שקיות בכניסה ולהציע לבאים כדי שיהיה להם נוח לאסוף מציאות. **עונדים:** פרט לאדם שיעמוד בכניסה כדי לגבות תשלום המכסה על ההוצאות והמאמץ, רצוי שיימצאו עוד אנשים בסביבה כדי לעזור לבאים למיין, לסחוב, לסדר ולארוח. בכניסה כדאי להסביר לאנשים את הרעיון שעומד מאחורי השוק, לרבות סוגיות המיין, המיחזור ופינת הקפה. **פרסום:** כהכנה לשוק מומלץ לעשות עבודת אינטרנט: להיכנס לאתרים ופורומים של יישובים באזור ולשלוח מיילים לארגונים ירוקים וחברתיים ולמגזינים אלטרנטיביים. כדאי לתלות מודעות על קיום השוק ולהקפיד לרשום כתובת מייל להגדלת רשימת התפוצה מבאי השוק. **ציוד:** מומלץ להצטייד בשולחנות ומשטחים וכן בכיסאות, שטיחים, מזרנים, מצעים וכריות. כמו כן מומלץ להביא ציוד לפינת הקפה (ספלים, כפיות, מיחם/קומקום חשמלי, ציוד לשטיפת כלים, קפה, תה וסוכר). **שילוט:** כדאי להכין מראש שלטים לקטגוריות השונות המוצעות בשוק (בגדי ילדים, כלי בית, תיקים ונעליים) - ולהקצות מקום ריאלי לכל קטגוריה. כך למשל, יש לשער שיידרש מקום רב יחסית לבגדי נשים. **דוכני מכירה:** גורם נוסף המניע את גלגל השפע הוא דוכני מכירה של תוצרת מקומית וכן דוכני אוכל בריא ומוצרים ידידותיים לסביבה. בעלי הדוכנים מתבקשים לשלם כניסה, ליהנות מחוויית השוק, ולשלם מעשר מהתוצרת שנמכרה.

הטיפים ניתנו על ידי מירב כרמי, יוזמת שוק החלפות בחוות "יש מאין" בנהלל

גם מי שמכין פיצות וסוחט מיץ קלמנטינות בתשלום. הקפה, התה וגם האווירה - חופשיים. המושג "שוק החלפות" מטעה. גם בנהלל וגם בשווקים דומים במקומות אחרים בישראל לא מתקיים סחר חליפין ולא צריך לתת משהו כדי לקחת משהו אחר. כולם מוזמנים להביא מה שהם שלא צריכים ולקחת מה שכן. אפשר רק להביא או רק לקחת, או לבוא בשביל האווירה הטובה ומוסיקת הרקע. בסוף היום הפריטים שנותרו ללא דורש ממוינים - ומה שראוי מופנה לתרומה. בגדים ומוצרי טקסטיל שמיצו את תפקידם מחולקים למוסכים ובתי בד בסביבה, הזקוקים לשאריות בד כסמרטוטים.

בכניסה לשוק יושבת כרמי, גובה דמי השתתפות צנועים (10 שקלים) ומסבירה למי שמגיע לשוק בפעם הראשונה איך הדברים עובדים. "מטרת השוק היא להקטין את הצריכה ואת כמויות הזבל שאנחנו מייצרים ולעשות חלוקה מחדשת של המשאבים", מסבירה כרמי ומספרת שהיא לא תיארה לעצמה שהשוק יגיע לממדים כאלה. "אני מעריכה שבחודשים האחרונים עוברים פה מאות אנשים בגלל העלייה במודעות וגם בגלל המיתון שגורם לאנשים לעצור רגע ולחשוב".

יש לקוחות קבועים שמגיעים כל חודש ושוהים בשוק מרגע הפתיחה ועד שהוא נסגר כדי לא לפספס מציאות, וביניהם גם כאלה שמגיעים מרחוק. לעתים יש גם סוחרים שקופצים על המלאי, אבל כרמי יודעת לזהות אותם ומבקשת מהם בעדינות לעזוב. "זה מנוגד לרעיון כי חלק מהעניין הוא לשמור על חלוקה צודקת. שוק החלפות הוא מרחב שמיישר קו בין אנשים ומשאבים", היא מסבירה.

כל קהילה צריכה שוק חופשי

בשנה האחרונה, בעיקר בגלל עלייה במודעות האקולוגית-סביבתית והתפשטות תפישת עולם אנטי-צרכנית, צצים ברחבי ישראל שוקי החלפות שמבוססים על עיקרון דומה. השוק הוותיק ביותר הוא שוק חופשי בירושלים שמתקיים בחצר סרגיי במרכז העיר מזה חמש שנים. השוק קשור לפעילות של ארגון הסטודנטים מגמה ירוקה, אבל בפועל מתנהל כמעט מעצמו.

מאור יעבץ, 18, התוודע אל השוק לפני כמה שנים כילד. הוא המשיך לפקוד אותו ונהפך למעורב בהתנהלותו. כיום הוא אחד מהאנשים שסוחבים משטחים, ממינינים סחורה ומאפשרים ליזומה להמשיך ולפעול. בשוק אפשר למצוא הכל. יעבץ מספר כי אפילו מצא אופניים מתקפלים. "דוב מה שיש לי בחדר זה מהשוק", הוא אומר ומדגיש שמעורבותו בו קשורה לאג'נדה הירוקה והפוליטית שלו.

בשוק מתקיימות לפעמים פעילויות מיוחדות שקשורות לסביבה, לכלכלה צודקת ולקהילה. השוק האחרון, למשל, התקיים ב"יום ללא קניות", ונערכו בו סדנאות להרפסה על בגדים, סדנאות מלאכת יד אקולוגית, הכנת שקיות בד, חלוקת אוכל טבעוני חינם וגם הרצאות של המכללה הכלכלית-חברתית. יעבץ מספר

